

Модуль 7.

*Медичні аспекти підтримки
осіб, що стикнулися з
сексуальним насильством*

Крок 1. Ознаки складнощів із психічним здоров'ям в осіб, що зазнали сексуального скривдження

Ознаки фізичного та сексуального насильства, які може помітити лікар

- Ушкодження частин тіла та внутрішніх органів різного ступеня тяжкості (опіки, гематоми, порізи, крововиливи, забиття, рани);
- інфекційні хвороби, хвороби, які передаються статевим шляхом, та/або травми геніталій
- синці з нетиповим місцем розташування (наприклад, на щоках, очах, губах, вухах, сідницях, передпліччях, внутрішній повірхні стегон, кінчиках пальців тощо);
- сліди від укусів;
- рвані рани і переломи в ділянці обличчя, травматична втрата зубів;
- переломи кісток, каліцтва
- ознаки вагінального або анального проникнення стороннього предмета

Ознаки поведінки жінки/партнера, які можуть вказувати на насильство з боку інтимного партнера

- часте звернення до лікаря з неясними симптомами або навпаки часто пропускає намагання приховати пошкодження або применшити їх серйозність
- невідповідність розповіді характеру пошкоджень
- пасивна, боїться, не хоче говорити в присутності партнера
- виглядає переляканою, тривожною або пригніченою
- партнер жінки завжди приходиться разом з нею без необхідності.
- партнер агресивний або домінуючий, говорить за жінку або відмовляється вийти з кабінету.
- діти мають емоційні та поведінкові проблеми.

•Медичні працівники НЕ встановлюють «діагноз» з'ясування!

•Судово-медичні експерти не встановлюють «діагноз» з'ясування!

•Завдання медичних працівників максимально повно описати наслідки випадку.

•Правова кваліфікація випадку – прерогатива виключно органів досудового слідства Національної поліції України

**Крок 1.
РОЗПІЗНАТИ /
ЗАУВАЖИТИ**

показати людині, що
вона важлива

Загальні принципи медичного огляду

Отримання поінформованої згоди

Роз'ясніть всі подробиці консультації: жінка має право знати про свої можливості та прийняти обґрунтоване рішення щодо медичної допомоги.

Вкажіть на будь-які обмеження конфіденційності інформації.

- Поясніть в чому полягає медичний огляд та як він проводиться.
- Надайте жінці можливість ставити питання.
- Запитайте, чи хоче, щоб огляд проводила саме жінка-лікар.
- Запевніть її, що вона контролює ситуацію, може ставити запитання та зупинити обстеження в будь-який час.
- Огляньте всі пошкодження, особливо ретельно області, приховані під одягом і волоссям.
- Жінка відчуває себе некомфортно, якщо запропонувати зняти одяг повністю, - тому оглядайте спочатку верхню частину тіла, а потім нижню.
- Протягом всього часу огляду інформуйте жінку про ваші дії та запитуйте її дозвіл.
- Завжди кажіть їй, що будете робити далі і до яких частин тіла торкатиметесь.
- Покажіть жінці інструменти, які будуть вам необхідні для проведення обстеження та поясніть для чого вони потрібні.

Порядок огляду:

Починайте з перевірки життєво важливих функцій (пульс, артеріальний тиск, частоту дихання і температуру). Первинна оцінка може виявити серйозні медичні ускладнення, які потребують негайної госпіталізації.

Відомості про тілесні ушкодження зафіксуйте в «Журналі обліку фактів звернення та доставлення до закладу охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів та підрозділів поліції» згідно Наказу №612/679 від 06.07.2016 МВС України та МОЗ України.

Документування повинно бути чітким, повним, об'єктивним і неупередженим.

Повністю оцініть фізичний та емоційний стан жінки. Використовуйте стандартну термінологію для опису поранень та ушкоджень.

Опис подій.

Історія хвороби повинна містити:

- докладний опис насильства;
- дані про його тривалість;
- застосування будь-якої зброї, знарядь насильства;
- дату і час, коли це сталося.

Крок 2. Діагностика порушень внаслідок сексуального скривдження

Діагностику (Валідизацію) стану слід проводити, коли особа знаходиться у відносно спокійному стані

Підготовка до діагностики

Створити безпечне та сприятливе середовище. Оглядова кімната повинна бути зручною, чистою, комфортною, теплою; оснащена для огляду та надання медичної допомоги

Створити атмосферу довіри, запевнити у конфіденційності процедур для захисту прав пацієнтки на приватність. Обов'язком медичного працівника, який отримав приватну інформацію, є не розголошення її нікому без згоди пацієнтки.

Кількість медичного персоналу в кімнаті мінімальна. Не дозволяйте персоналу вільно входити/виходити під час обстеження.

Крок 2.

**ВАЛІДИЗУВАТИ /
НОРМАЛІЗУВАТИ**

дати зрозуміти, що
говорити про психічне
здоров'я - нормально

Інформація про напад

- Що трапилось, дата, час, чи відомий кривдник, обставини насильства (травми, удари, застосування зброї), як відбувалося насильство (тип, спосіб проникнення)

Загальна медична інформація

- Супровідні події (втрата свідомості), подальші дії потерпілої (купання, зміна одягу), симптоми, які з'явилися пізніше (кровотечі, свербіж, виразки біль)

Акушерсько-гінекологічний анамнез

Огляд та обстеження зовнішніх статевих органів.

Висновок про психічне здоров'я

Розмова про ускладнення фізичного здоров'я з жінкою/дівчиною під час огляду

Скажіть, що сексуальне скривдження може спричинювати ускладнення фізичного здоров'я.

Багато жінок, які пережили зґвалтування, стурбовані можливістю завагітніти. Я поставлю Вам кілька питань, які ставлю всім у подібних ситуаціях:

Чи є зараз вагітність? Дати останньої менструації. Останній статевий акт до інциденту. Чи використовували контрацепцію. Чи маєте постійного сексуального партнера.

Повідомте, що у розвинених країнах близько 2% жінок на момент зґвалтування були вагітними і не знали про це. Наголосіть на можливості перевірити вже наявну вагітність або попередити небажану.

Для цього я пропоную Вам пройти тест та відповісти ще на кілька запитань:

Чи народжували ви в останні 4 тижні?

Якщо після пологів минуло менше півроку, чи годували ви весь цей час грудьми, і чи була у вас відсутня менструація весь час після народження дитини?

Чи почався ваш останній менструальний цикл протягом останніх 10 днів?

Чи було у вас переривання вагітності протягом останніх 10 днів?

Чи мали ви статевий акт з моменту вашого останнього менструального циклу (за винятком інциденту)?

Чи використовували ви надійний метод контрацепції послідовно і правильно? (Перевірте конкретними запитаннями).

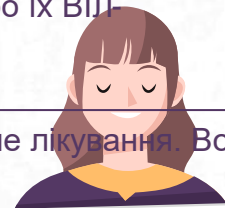
Поясніть ризик ускладнень, зокрема ВІЛ, інфекцій, що передаються статевим шляхом, небажаної вагітності. Зауважте, що діагностичні і профілактичні методи допоможуть маскимально попередити/зменшити небажані наслідки

Крок 3. Лікування жінок/дівчат, що мають складнощі після зґвалтування

Перші 72 години

Лікування ран	Промити усі розриви, порізи і садна та видалити бруд, фекалії, пошкоджену або некротичну тканину. Вирішити потреби у накладанні швів На дуже забруднені рани шви не накладаються, необхідно визначитись з призначенням антибіотиків та знеболюючих.
Запобігання правцю	Інкубаційний період від 3-х до 21-го дня. Призначити профілактику правця якщо не було попереднього щеплення, на шкірі або слизовій оболонці є будь-які розриви. Скерувати у відповідний заклад незалежно від того, скільки часу минуло після інциденту.
Попередження ВІЛ	Пояснити необхідність Постконтактої профілактики ВІЛ і залежить від характеру інциденту та ступеня поширеності ВІЛ-інфекції в регіоні. Ризик є вищим, якщо нападників було декілька або їх ВІЛ позитивний статус. ПКП призначається незалежно від наявності вагітності. Наголосіть на рекомендації пройти тестування на ВІЛ
Попередження ІПСШ	Якщо є ризик ІПСШ, необхідним є втручання за протоколом: антибіотики та відповідне лікування. Воно здійснюватиметься одночасно з екстреною контрацепцією та ПКП.

Крок 3.
ПІДТРИМАТИ /
ЗАБРАТИ СТИГМУ

пояснити, що мати складнощі з психічним здоров'ям може кожен

Дії для запобігання вагітності

Допоможіть жінці/дівчині зрозуміти доступні їм варіанти дій щодо застосування невідкладної контрацепції, а у випадку вагітності прийняти усвідомлене рішення щодо її збереження або переривання.

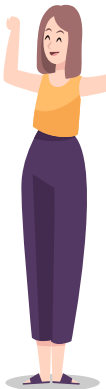
Якщо вона відповідає НІ на всі питання зі слайду опитування, надайте інформацію про можливі способи екстреної контрацепції.

Якщо хоч на одне питання відповідь ТАК і немає ознак та симптомів вагітності, надайте їй інформацію про екстрену/невідкладну контрацепцію, щоб допомогти їй зробити усвідомлений вибір.

Поясніть, що засоби **невідкладної контрацепції** (ТНК) полягають у впливі на репродуктивний цикл жінки за допомогою затримки або пригнічення овуляції, блокуючи запліднення або перешкоджаючи імплантації

яйцеклітини. ТНК не переривають наявної вагітності і не шкодять їй. Поясніть можливі способи НК, побічні дії та ризики (невелика ймовірність, що таблетки не подіють та менструація не почалась протягом тижня, коли очікувалася, потрібно пройти тест на вагітність).

Штучне переривання вагітності. Якщо жінка приймає рішення про переривання вагітності, необхідно надати їй інформацію щодо безпечних методів переривання вагітності. Згідно законодавства України штучне переривання вагітності будь-яким методом проводиться за бажанням жінки (до 12 тижнів вагітності), за показаннями (від 12 до 22 тижнів вагітності). Скеруйте за фаховою допомогою.

Кроки 4-5. Скерування за медичною допомогою осіб, що зазнали сексуального скривдження

Окреслити можливості фахової допомоги, максимально конкретно розказати про те, в чому фахівці можуть допомогти. Поясніть жінці/дівчині/батькам неповнолітньої, що лікування спрямована на попередження негативних наслідків (небажаної вагітності, інфекційних захворювань тощо).

Вагітність	Обговоріть, до якого із закладів охорони здоров'я може звернутися жінка/дівчина для переривання вагітності. Поясніть, що консультацію щодо вибору методики переривання вагітності, знеболювання та антибіотикопрофілактики проведе лікар акушер-гінеколог, який здійснює процедуру (операцію) переривання вагітності. Зауважте, що до 12-тижнів ефективними є способи мануальної вакуумної аспірації та медикаментозного аборту (за допомогою препаратів). Поясніть, що методи народної медицини (напр., бігати по сходах тощо) не мають доказового підтвердження
------------	---

ІПСШ та ВІЛ	Поясніть необхідність звернення до фахівця, який обере один із варіантів лікування, зважаючи на стан та особливості здоров'я жінки
-------------	--

Гепатит В	Якщо особа не була щеплена, обговоріть можливість щеплення незалежно від того, скільки часу минуло після інциденту; якщо є ознаки гострої інфекції, скеруйте пацієнтку на лікування.
-----------	--

Надайте інформацію про найближчі заклади, де жінка/дівчина зможе отримати допомогу, поділіться контактами фахівців. За необхідності, допоможіть встановити контакт, обговоріть можливий перелік питань до фахівців.

При повторній зустрічі дізнайтеся, чи отримує необхідну допомогу. В разі необхідності, допоможіть зв'язатися з іншими фахівцями.

Скерування осіб, що зазнали сексуального скривдження, за фаховою психосоціальною підтримкою

Соціальний захист, психологічна допомога

- Служби у справах дітей
- центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді
- притулки для дітей
- центри соціально-психологічної допомоги
- територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг)

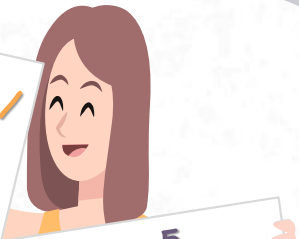
Юридична допомога

- уповноважені підрозділи органів Національної поліції України
- центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги
- уповноважені органи з питань пробації

Супровід неповнолітніх

- органи управління освітою, навчальні заклади, установи та організації системи
- соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка)
- центри соціально-психологічної реабілітації дітей

Крок 4.
**СКЕРУВАТИ /
ЩЕПТИТИ
НАДІЄЮ**
переконати, що
допомога підвищує
якість життя

Крок 5.
**ПЕРЕКОНАТИ
СЯ /
ВБОЛІВАТИ -**
не лишати людину
сам на сам зі
складнощами, бути
поруч